

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över Valideringsdelegationens slutbetänkande *Validering - för kompetensförsörjning och livslångt lärande* (SOU 2019:69)

Malmö universitet har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss och vill anföra bilagda yttrande.

Sammanfattning

Malmö universitet ställer sig positivt till

- ny definition av begreppet validering
- ny förordning med generella bestämmelser om validering
- upplysning om att validering enligt valideringsförordningen kan erbjudas införs i högskoleförordningen
- upplysning om att validering enligt valideringsförordningen kan erbjudas införs i förordning om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor
- att Universitets- och högskolerådet ska få i uppdrag att främja arbetet med validering enligt valideringsförordningen
- övergripande nationell strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande samt nationellt råd under ledning av ansvarigt statsråd
- att kompetensförsörjning bör vara en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret och regleras i lag
- förslaget i delbetänkandet *Validering i högskolan* om att en särskild ersättning bör utbetalas till universitet och högskolor för tillgodoräknanden som varit föremål för validering, genomförs
- skyldighet för Komvux att erbjuda inledande kartläggning inför utbildning eller prövning
- skyldighet för Komvux att erbjuda elever validering

Malmö universitet har synpunkter och kommentarer vad gäller följande:

- en del begrepp och formuleringar i den föreslagna valideringsförordningen behöver tydliggöras i förhållande till högskoleförordningen
- det är viktigt att det tydligt framgår av författningstext och eventuella föreskrifter gällande uppdragsutbildning att tillgodoräknande och

validering i ett uppdrag endast kan ske om det har reglerats i avtal mellan lärosäte och uppdragsgivare

- UKÄ får i uppdrag att i samverkan med UHR leda arbetet med att ta fram rekommendationer för lärosätenas arbete med validering – Malmö universitet förordar istället SUHF

De förslag och bedömningar som inte nämns i föreliggande yttrande har Malmö universitet inga synpunkter på.

Allmänna synpunkter

I slutbetänkandets beskrivningar, resonemang och även förslag och bedömningar ryms det mesta av det som de senaste årens utveckling inom valideringsområdet pekat på vad gäller brister och hinder, men också möjligheter och lösningar. Malmö universitet välkomnar i stort sett förslagen i slutbetänkandet och ser stora möjligheter till att stora kliv framåt kan tas på valideringsområdet. Detta under förutsättning av även de förslag och bedömningar beaktas som 2018 framfördes i delbetänkandet *Validering i högskolan*¹, samt att den fortsatta utvecklingen av valideringsverksamheten i högskolan sker med utgångspunkt från akademien och utbildningarna.

Kapitel 6 Generell reglering av validering – definition och koppling till SeQF

Begrepp med utmaningar i förhållande till högskoleförordningen

Som lyfts fram på s 168 kom redan med propositionen *Den öppna högskolan* (2001) definitioner för universitet och högskolor att använda sig av för att utveckla arbetsätt för validering (*reell kompetens* och *validering*). Svårigheten har dock visat sig vara att knyta an till högskoleförordningen² där inget av dessa begrepp används. Med delegationens förslag att begreppet validering ska föras in, med hänvisning till den nya valideringsförordningen, sker en stor förbättring. Begreppet reell kompetens är dock fortfarande problematiskt. Det är otydligt vad begreppet betyder i förhållande till högskoleförordningens paragrafer som avser behörighet. Det finns också oklarheter vad gäller validering mot helt nödvändiga krav för sökt utbildning kontra generellt giltig grundläggande behörighet. Det är otydligt om beslut där bedömning gjorts mot helt nödvändiga krav (för att kunna tillgodogöra sig sökt utbildning) kan fattas enligt 7 kap 5 §, eller om ett sådant beslut ska anses som ett undantag enligt 7 kap 3 §. Även enligt 7 kap 3 § ska den sökandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen bedömas, men till denna bestämmelse föreslås inte tillägget om att sökande kan erbjudas validering enligt valideringsförordningen.

¹ Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande (SOU 2018:29)

² Högskoleförordning (1993:100)

Valideringsdelegationens delbetänkande *Validering i högskolan* lyfter på s 61 ovan nämnda problematik, nämligen att ”högskoleförordningens bestämmelser i vissa delar är otydliga, öppna för tolkningar och ibland svåra att skilja från varandra. Ett exempel är förhållandet mellan behörighet grundad på reell kompetens och undantag vid antagning till studier”, men lämnar inga förslag till lösning.

Otydligheter finns även i de bestämmelser i högskoleförordningen som reglerar tillgodoräknande - dessa avhjälps dock om de förslag till författningsändringar som föreslås i delbetänkandet *Validering i högskolan* blir verklighet. Otydligheterna i högskoleförordningen har kopplingar till de brister som finns i de system där besluten registreras, vilket i sin tur leder till bristfällig uppföljningsverksamhet. Enligt Malmö universitet är detta således ett problem som kvarstår och utgör hinder för utvecklingen på valideringsområdet inom högskolan.

Ny definition

Valideringsdelegationen föreslår en ny definition av begreppet *validering*: ”...med validering avses en strukturerad process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunnande som en person besitter oberoende av hur det förvärvats” (s 46).

Malmö universitet ser den nya föreslagna definitionen som en förbättring och instämmer till största delen i delegationens argument för dess formulering. Det ligger ett värde i att EU:s rekommendation utgör utgångspunkten, likaså också att det i svenska valideringssammanhang vedertagna ”oberoende av hur det har förvärvats” kvarstår. I slutbetänkandet lyfter man också Malmö universitets syn på detta – att det i realiteten görs en samlad bedömning av en persons förvärvade kunnande, vilket ofta är tillägnat i både formella, icke-formella och informella sammanhang.

Som begrepp är *kunnande* inte väl använt inom högskolan, men trots detta menar Malmö universitet att det fungerar bra i detta sammanhang.

Valideringsförordning

Malmö universitet delar delegationens mening att en sammanhållen reglering är nödvändig och välkomnar förslaget till en ny förordning med generella bestämmelser om validering. För universitet och högskolors del bidrar detta till en samsyn och bättre förståelse för vad validering är, både inom sektorn men också i samhället i stort. Detta hjälper individer i stort att se validering som en möjlighet och ett reellt alternativ. Att det i olika sammanhang och i olika utbildningsformer hänvisas till samma förordning med begreppsdefinitioner och beskrivning av vad en valideringsprocess innehåller, kommer att öka tillgången till och värdet av validering och öka förståelsen både för utförare (inte minst viktigt inom högskolesektorn) och den valideringssökande.

Alla delarna i den föreslagna valideringsförordningen står för arbetssätt och principer som Malmö universitet under ett antal år drivit på för att högskolevärlden ska tillämpa vid de bedömningar som man enligt högskoleförordningen ska utföra. Här ingår att det är kunnande som inte tidigare blivit formellt bedömt som ska kartläggas och bedömas, att bestämda moment ska ingå i valideringen och att kartläggning och bedömning ska göras mot en kompetensstandard.

I strävan att med den föreslagna valideringsförordningen förena olika sektorer i samhället i förståelse för begrepp och process, blir det dock tydligt att en del begrepp och formuleringar i förordningen kommer att behöva förtydligas för universitet och högskolors del. Detta gäller t ex att kompetensstandarderna ska vara fastställda av ett behörigt organ, samma organ som svarar för kvalitetsssäkring av kvalifikationen (6 §). Här uppstår frågetecken vad gäller validering för behörighet. Universitetet har ju inte fastställt kompetensstandarderna, om det är kunskapskraven i gymnasiekurser som avses. Frågor som infinner sig är huruvida ”förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen” kan anses motsvara kraven som anges för en kvalifikation i SeQF, samt vilken roll de faktiska förkunskapskraven som Malmö universitets utbildningar formulerar och mot vilka bedömningarna görs, spelar i sammanhanget.

Begreppet kvalifikation samt ”det formella intyg som utfärdas” reser också en del frågor inom den valideringsverksamhet inom högskolan som syftar till tillgodoräknande. En sådan valideringsprocess kan ibland resultera i att studenten mot bakgrund av sitt tidigare förvärvade kunnande, bedöms kunna befrias från ett visst moment (ej hel delkurs eller annat som går att registrera i Ladok). Det är otydligt hur detta går ihop med nyss nämnda begrepp och formuleringar.

Begreppet validering ska införas även i högskolan och yrkeshögskolan

Förslaget om att begreppet validering ska införas även i högskolan är som tidigare nämnts efterlängtat och välkomnas av Malmö universitet. På s 196 beskrivs vilka hinder som man inom högskolevärlden kunnat identifiera både före och efter det projekt om reell kompetens för vilket regeringen fördelade pengar via UHR 2016-2018. En del av dessa hinder hade, och har att göra med otydligheter om vad validering och bedömning av reell kompetens är, och undanröjs genom valideringsförordningen - och inte minst genom att hänvisning till valideringsförordningen enligt delegationens förslag ska ske i högskoleförordningen.

UHR bedömde i slutredovisningen av projektet att lärosätena behöver enas om en gemensam förståelse för, och tillämpning av definitioner inom reell kompetens. Detta instämmer Malmö universitet i, men det förutsätter också att de otydligheter som finns kvar i högskoleförordningen adresseras och att de förslag om bland annat författningsförändringar och särskild ersättning till lärosätena som finns i delbetänkandet *Validering i högskolan* genomförs. En förutsättning är också, enligt

Malmö universitet, att varje lärosäte erkänner sitt valideringsuppdrag och att, som Malmö universitet lyfte som avgörande i remissvaret till delbetänkandet *Validering i högskolan*, att frågan om validering i högskolan i mycket större utsträckning än hittills utvecklas i nära samverkan med akademien – rektorer, dekaner, utbildningsansvariga, lärare/examinatorer.

Validering i uppdragsutbildning

Valideringsdelegationen föreslog i delbetänkandet *Validering i högskolan* att en uppdragsutbildning ska få innefatta tillgodoräknande, genom förslag till ändring i förordningen om uppdragsutbildning³. I delbetänkandet föreslogs också att det i förordningen ska anges vad som avses med tillgodoräknande. I och med denna definition kan validering sägas ha varit en möjlighet redan genom detta förslag, då deltagarens kunskaper och färdigheter enligt förslaget kan ha utvecklats ”genom tidigare utbildning, i yrkesverksamhet eller på annat sätt”. I slutbetänkandet föreslås ett tillägg om att deltagaren inför tillgodoräknande kan erbjudas validering enligt valideringsförordningen. Valideringsperspektivet stärks således.

Malmö universitet hänvisar till det remissvar som lämnades avseende delbetänkandet, där universitetet ställde sig positivt till de föreslagna ändringarna om att tillgodoräknande får ingå i uppdragsutbildning. Malmö universitet är i huvudsak positiv även till förslaget i slutbetänkandet. Malmö universitet bedriver idag uppdragsutbildning. Avtal tecknas med uppdragsgivare och full kostnadstäckning eftersträvas. En eventuell validering av kursdeltagare kommer att påverka arbetet med att kalkylera kostnaderna och upprätta avtal som kan tecknas. Utgångspunkten blir att validering kan efterfrågas (och betalas) av uppdragsgivaren, om man kommer överens om detta och det finns med i avtal.

Med den utveckling av användandet av validering som eftersträvas i samhället, får det anses rimligt och bra att validering framöver finns som en möjlighet inte bara inom reguljära utbildningar utan även inom uppdragsutbildning. I remissvaret till delbetänkandet betonar dock Malmö universitet vikten av att det tydligt framgår av författningstext och eventuella föreskrifter gällande uppdragsutbildning att tillgodoräknande i ett uppdrag endast kan ske om det har reglerats i det avtal som upprättats mellan lärosätet och uppdragsgivaren. Detta blir enligt Malmö universitet än viktigare med slutbetänkandets förslag om att validering ska kunna erbjudas. Att formuleringen i förslaget är just ”kan erbjudas” ser Malmö universitet som viktigt, för att universitetet ska ha möjlighet att planera kostnaderna för utbildningen.

Främjande och rekommendationer

I betänkandet föreslås att UHR ska få i uppdrag att främja arbetet med validering enligt valideringsförordningen samt att UKÄ ska få i uppdrag att i samverkan med UHR leda arbetet med att ta fram rekommendationer för lärosätenas arbete med validering. Det sistnämnda bör enligt förslaget göras i nära dialog med relevanta arbetsgrupper inom SUHF och med stöd av referensgrupper med företrädare för

³ Förordning (2002:760) om uppdragsutbildning

såväl akademi som studieadministrativa frågor. Malmö universitet välkomnar förslaget om UHR:s främjandeuppdrag. UHR kan göra mycket för att främja valideringen, inte minst erbjuda olika forum för samverkan och kunskapspridning, och det är viktigt att denna uppgift snarast förs in i UHR:s instruktion.

När det gäller framtagandet av rekommendationer vill Malmö universitet understryka vikten av att validering lyfts fram som en fråga för lärosätenas kärnverksamhet – nämligen som en akademisk fråga. Valideringsdelegationen gör bedömningen att ”respektive ansvarig myndighet” bör ta fram riktlinjer som är specifika för berörd verksamhet (s 199). Då alla universitet och högskolor är självständiga myndigheter bör den organisation som verkar för deras intressen och för samordning ansvara för framtagandet av rekommendationer. Den mellan lärosätena gemensamma förståelse för definitioner och tillvägagångssätt inom validering som eftersträvas och som tidigare nämnts som ytterst viktig, måste i första hand drivas fram av SUHF, menar Malmö universitet. SUHF bör därför vara det organ som tar fram rekommendationerna, i samverkan med de övriga som nämns. Återigen vill Malmö universitet understryka att dialogen med akademien är av största vikt.

SeQF

Malmö universitet ser referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF)⁴ som ett viktigt framtida redskap för jämförbarhet och överförbarhet, och ser vikten av att universitet och högskolor blir mer engagerade och ökar kunskapen om SeQF inom den egna sektorn. En för alla valideringsverksamheter gemensam valideringsförordning kan troligen öppna upp för mer samverkan och därmed bidra till att nyttan med SeQF blir tydligare.

Kapitel 7 Organisering – samverkan, samordning och styrning

Malmö universitet ställer sig positivt till förslaget om en övergripande nationell strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande samt ett nationellt råd under ledning av ansvarigt statsråd. Det är mycket bra att valideringen kopplas till kompetensförsörjningen och på så vis sätts i ett sammanhang. Kopplingen mellan validering som sker inom olika områden behöver stärkas. Malmö universitet välkomnar även förslaget som innebär att kompetensförsörjning bör vara en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret och regleras i lag.

⁴ Förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande

Kapitel 8 Finansiering för genomförande och utveckling

Malmö universitet vill särskilt trycka på vikten av att det förslag som lades redan i delbetänkandet *Validering i högskolan* om att en särskild ersättning bör utbetalas till universitet och högskolor för tillgodoräknanden som varit föremål för validering, genomförs. Malmö universitet vill även, liksom i remissvaret på delbetänkandet, betona vikten av att ersättning utbetalas även i de fall valideringsprocessen resulterar i ett avslag på ansökan om tillgodoräknande, och inte endast vid bifall som föreslogs i delbetänkandet.

Kapitel 11 Validering inom kommunernas vuxenutbildning

Malmö universitet ser positivt på förslaget att kommunerna får en skyldighet att erbjuda elever inom Komvux validering. Detta handlar ofta om samma personer som också ansöker om validering för behörighet till utbildningar vid universitet och högskolor. Man söker helt enkelt efter en möjlighet att få sitt förvärvade kunnande kartlagt och bedömt, och eftersom möjligheten finns vid högskolan, så vänder man sig dit. Ibland är det dock tydligt att det hade varit till bättre nytta för en person att få sitt kunnande validerat inom sin utbildning på Komvux. Malmö universitets erfarenheter är att nuvarande reglering, att validering *kan* genomföras, inte har lett till att man inom Komvux validerar den typ av kunnande som är av vikt för den elev som siktar på högskolestudier (teoretiska kurser), utan framför allt yrkeskunskaper för erkännande inom yrkesutbildningar. Rent generellt är det positivt att tillgången till validering ökar och det öppnar också upp för samverkan mellan högskolan och Komvux kring de personer som läser på Komvux med planer på högskolestudier, för att finna bästa och snabbaste lösning för dem.

Även förslaget att hemkommunen ska vara skyldig att erbjuda en inledande kartläggning välkomnas i huvudsak av Malmö universitet. Med en inledande kartläggning utgår man från den enskildes behov och förutsättningar och lägger grunden för en lyckad valideringsprocess. Vägledning i ett tidigt stadium tillsammans med inledande kartläggning av personens tidigare lärande ökar möjligheterna till väl underbyggda vägval och god förberedelse för högskolestudier längre fram, i de fall det är aktuellt.

En utmaning som Malmö universitet dock kan se skulle kunna bli aktuell, är kommunernas möjligheter att hålla en sinsemellan likvärdig nivå på den inledande kartläggningen. Landets kommuner är olika stora och har olika mycket resurser. Kompetensen hos dem som är ansvariga för kartläggningen får också antas skifta medan den valideringssökande kan tänkas ha en mängd kompetenser på flera olika nivåer, inte minst de som invandrat till Sverige (t ex brister i svenska språket i kombination med hög utbildningsnivå och lång arbetslivserfarenhet). Här kan det tänkas att man från vuxenutbildningens sida behöver stöd från t ex högskolan i

kartläggningsarbetet. Till denna ”utmaningsspaning” ska läggas att det idag inte ingår i universitet och högskolors uppdrag/resurstilldelning att lämna några förhandsbesked eller utföra kartläggning utanför de ansökningar som görs av presumtiva studenter och studenter för behörighetsbedömning och tillgodoräknande.

Kapitel 12 Samhällsekonomiska effekter

I avsnitt 12.2.1 *Effekter av validering generellt* redovisas de samhällsekonomiska vinster som en mer utbyggd validering beräknas generera. Vinsten för individen i form av förkortad studietid nämns också ofta. Validering vid universitet och högskolor spelar en viktig roll för kompetensförsörjningen i samhället och för det livslånga lärandet. Det är viktigt att de vinster som görs på samhällsnivå även gör avtryck genom ekonomiska incitament för lärosätena. Malmö universitet vill återigen trycka på vikten av att lärosätena ersätts för det resurskrävande arbete som validering trots allt är – detta för att stimulera valideringen vid universitet och högskolor.